

24 § LAUSUNTO KUNTARAKENNELAKILUONNOKSESTA

Khall. 11.2.2013 § 41

Kunnanjohtaja:

Hallitusohjelman mukaan hallitus toteuttaa koko maan laajuisen kuntauudistuksen, jonka tavoitteena on vahvoihin peruskuntiin pohjautuva elinvoimainen kuntarakenne. Kuntarakennelakiluonnos on valmisteltu hallituksen linjausten pohjalta. Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi nykyistä kuntajakolakiä, ja samalla lain nimike muutettaisiin sen sisältöä paremmin kuvaavaksi kuntarakennelakiä. Lisäksi ehdotetaan kielilain muuttamista eräiltä osin. Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriryhmä on linjannut palvelurakennemuutoksen jatkoa 15.11.2012. Näitä linjauksia koskeva muistio on tämän lausuntopyyntöä liitteenä.

Rakennelain keskeiset säännökset:

- selvitysvelvollisuus ja -velvollisuuden sisältö
- selvityspäätökset
- selvitysten määräaika ja seuranta
- poikkeusperusteet ja poikkeamista koskeva päätöksenteko
- valtioneuvoston toimivalta päättää kuntien yhdistymisestä
- kuntien yhdistymiselvitysten ja yhdistymisen taloudellinen tuki

Selvitysvelvollisuus:

Kuntarakennemuutoksen toteuttamiseksi kunnalla olisi velvollisuus selvittää kuntien yhdistymistä, jos yksikin seuraavista kolmesta selvityspäätöksestä osoittaa selvitystarvetta: 1) palveluiden edellyttämä väestöpohja; 2) työpaikkaomavaraisuus, työssäkäynti ja yhdyskuntarakenne; 3) kunnan taloudellinen tilanne. Kunta ei kuitenkaan voisi jättäytyä selvityksen ulkopuolelle, vaikka se täyttäisi selvityspäätökset, mikäli alueella ei muutoin ole saavutettavissa lain edellytykset täyttävää toiminnallista kokonaisuutta.

Yhdistymiselvityksen tavoitteena on esitys kuntien yhdistymisestä ja siihen liittyvä yhdistymissopimus. Selvityksen tulee sisältää vähintään (vaikka kunnat eivät päätyisi tekemään yhdistymisesitystä):

- Suunnitelma hallinnon ja palvelujen järjestämisestä sekä palvelujen tuottamisesta selvitysalueella
- Selvitys yhdistymisen vaikutuksista kuntien yhteistoimintaan
- Selvitys taloudellisesta tilanteesta
- Arvio asukkaiden osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien sekä lähi-demokratian toteutumisesta
- Yksityiskohtainen arvio kuntien yhdistymisen eduista ja haitoista

Erityinen kuntajakoselvitys:

Kuntajaon muuttamista koskevan asian laajuuden tai vaikeuden johdosta taikka muusta perustellusta syystä ministeriö voi määrätä toimitettavaksi erityisen kuntajakoselvityksen, jota varten ministeriö asettaa kyseessä olevia kuntia kuultuaan yhden tai useamman kuntajakoselvittäjän.

Valtioneuvoston toimivalta päättää kuntien yhdistymisestä:

Lähtökohtana on, että valtioneuvosto voi päättää kuntien yhdistymisestä vain yhdistyvien kuntien valtuustojen yhteisestä esityksestä. Uusi poikkeus koskee vain ns. kriisikuntia: Valtioneuvosto voi päättää kuntajakoselvittäjän esityksestä kriisikuntaa koskevasta kuntajaon muuttamisesta muutoksen kohteena olevan kunnan tai kuntien vastustuksesta huolimatta, jos muutos on tarpeen erityisen vaikeassa taloudellisessa asemassa olevan kunnan asukkaiden lainsäädännössä edellytettyjen palvelujen turvaamiseksi ja kuntajaon muuttamisen edellytykset täyttyvät.

Kuntien yhdistymisestä voidaan päättää valtuuston vastustuksesta huolimatta, jos erityisen kuntajakoselvittäjän ehdotus kuntien yhdistymisestä on saanut enemmistön kannatuksen yhdistymistä vastustaneessa kunnassa toimitetussa kansanäänestyksessä.

Aikataulu:

Kuntarakenneuudistusta koskevat määräaikaiset säännökset olisivat voimassa 2017 asti. Kuntarakennelain on tarkoitus tulla voimaan kesällä 2013.

Kunnan tulee ilmoittaa ministeriölle 30.11.2013 mennessä, minkä kunnan tai kuntien kanssa se selvittää kuntien yhdistymistä.

Kuntien tulee tehdä yhdistymiselvitys ja mahdollinen siihen perustuva yhdistymisesitys 1.4.2014 mennessä.

Valtiovarainministeriö pyytää Pyhärannan kunnalta lausuntoa oheisesta luonnoksesta yleisesti sekä erityisesti lausumaan seuraavista kysymyksistä:

- selvitysvelvollisuudesta, selvitysperusteista (ml. poikkeusperusteista) ja selvitysvelvollisuuden sisällöstä;
- esityksen sisältämistä määräajoista ja menettelyistä;
- valtioneuvoston toimivallasta päättää kuntajaon muuttamisesta;
- yhdistymisavustuksien ehdoista ja määrästä;
- sosiaali- ja terveydenhuollon tehtävien turvaamisesta sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakennetta koskevien linjausten mukaisesti.

Lausunnot pyydetään toimittamaan viimeistään 7.3.2013 mennessä sähköpostitse osoitteeseen valtiovarainministerio@vm.fi.

Lausuntopyyntö liitteineen on toimitettu kunnanhallitukselle. Lausuntoa käsitellään 25.2. hallituksessa ja 4.3. valtuustossa.

Lisätietojen antaja: kunnanjohtaja Pauliina Sarilo, puh. 044 7383 413, pauliina.sarilo@pyharanta.fi

Ehdotus: Kunnanhallitus käy alustavan keskustelun lausunnon antamisesta ja lausunnon sisällöstä.

Päätös: Hyväksyttiin

Khall 25.2.2013 § 52

Liitteet:

3. Kunnanjohtajan lausuntoluonnos

Kunnanjohtaja on toimittanut lausuntoluonnoksen etukäteen valtuustolle ja hallitukselle käsiteltäväksi ryhmäkokouksissa.

Lisätietojen antaja: kunnanjohtaja Pauliina Sarilo, puh. 044 7383 413,
pauliina.sarilo@pyharanta.fi

Ehdotus: Kunnanhallitus päättää valtuustolle hyväksyttäväksi esitettävän lausunnon sisällöstä.

Kunnanjohtajan muutettu päätösehdotus:

Kunnanvaltuusto antaa kuntarakennelakiluonnoksesta lausunnon, jota kunnanjohtaja täsmeni kokouksessa. Lausunto on pöytäkirjan liitteenä 1.

Asian käsittely:

Julistettuaan keskustelun päättyneeksi puheenjohtaja totesi Kari Rannan ehdottaneen Markku Laineen kannattamana, että kunnanvaltuusto päättää antaa kuntarakennelakiluonnoksesta sitoutumattomien valtuustoryhmän laatiman lausunnon, joka on pöytäkirjan liitteenä 2.

Puheenjohtajan hyväksytyin äänestysjärjestyksen mukaan kunnanjohtajan muutetun päätösehdotuksen hyväksymistä kannattavat äänestävät JAA ja Kari Rannan ehdotuksen hyväksymistä kannattavat äänestävät EI. Suorite-tussa nimenhuutoäänestyksessä annettiin 7 JAA-ääntä (Impilä Antti, Järvi Oili, Luttinen Rauno, Numme Arja, Puonti Mervi, Valmunen-Karru Teija ja Mäki-Tanila Heimo) ja 2 EI-ääntä (Laine Markku, Ranta Kari).

Päätös: Puheenjohtaja julisti kunnanjohtajan muutetun päätösehdotuksen tulleen kunnanhallituksen päätökseksi.

Kvalt 4.3.2013 § 24

Liitteet:

3. Pyhärannan kunnan lausunto kuntarakennelakiluonnoksesta.

4. Sitoutumattomien valtuustoryhmän esitys lausunnoksi kuntarakennelaki-luonnoksesta.

Ehdotus (kunnanhallituksen):

Kunnanvaltuusto päättää antaa kuntarakennelakiluonnoksesta esityslistan liitteen 3. mukaisen lausunnon.

Asian käsittely:

Julistettuaan keskustelun päättyneeksi puheenjohtaja totesi valtuutettu Kari Rannan ehdottaneen Keijo Jalosen kannattamana, että kunnanvaltuusto päättää antaa kuntarakennelakiluonnoksesta sitoutumattomien valtuustoryhmän laatiman lausunnon, joka on esityslistan liitteenä 4.

Puheenjohtajan hyväksytyn äänestysjärjestyksen mukaan pohjaehdotuksen hyväksymistä kannattavat äänestävät JAA ja valtuutettu Kari Rannan ehdotuksen hyväksymistä kannattavat äänestävät EI.

Suoritetussa nimenhuutoäänestyksessä annettiin 16 JAA-ääntä ja 5 EI-ääntä. Äänestysluettelon on pöytäkirjan liitteenä 1.

Päätös: Puheenjohtaja julisti kunnanhallituksen päätösehdotuksen tulleen valtuuston päätökseksi.

Pyhärannan kunnan lausunto kuntarakennelakiluonnoksesta

Selvitysvelvollisuus ja selvityspenusteet

Lain keskeinen sisältö on velvoittaa kunnat tekemään yhdistymisselvitys kriteerien osoittamalle alueelle myös ei-vapaaehtoiselta pohjalta. Lakiluonnos määrittää yhdistymisselvityksen kriteerit ja sisällön sellaiseksi, että työ ohjaa alueita kuntaliitoksiin. Lain ehdottomuus estää kuntia toteuttamasta niille perustuslaissa turvattua itsemääräämisoikeutta. Laki ei mahdollista muiden hallinnollisten mallien tarkastelua, eikä siinä huomioida kuntien erityispiirteitä.

Yhdistymisselvityksen tulisi aina sisältää pidemmän aikavälin arvio lähipalvelujen toteutumisesta yhdistyvässä kunnassa verrattuna nykyiseen tilanteeseen. Yhdistymisselvityksen tekemisen tulee perustua vapaaehtoisuuteen. Kunnalla tulisi joka tapauksessa olla mahdollisuus jättää yhdistymisselvitys tekemättä, mikäli kunta on jo tehnyt selvityksen, joka ei ole johtanut kuntaliitokseen ja kunta pystyy osoittamaan, että selvityksen jälkeen se on onnistunut järjestämään palvelunsa ja hoitamaan taloutensa itsenäisenä.

Lakiehdotuksessa yhdistymisselvityksen sisältöä pidetään absoluuttisena totuutena, eikä lainvalmistelun yhteydessä ole tutkittu, miten aiemmin tehdyt yhdistymisselvitykset ovat pystyneet ennustamaan kuntien tulevaisuutta ja ovatko niiden suositukset tehdä kuntaliitos totuudenmukaisia. Pyhäranta on tehnyt kuntaliitoksen ja lisätyn yhteistyön selvityksen Rauman, Uudenkaupungin ja Laitilan kanssa vuonna 2006, jossa suositeltiin kuntaliitosta. Selvityksessä on ennustettu, että vuoden 2011 tilinpäätöksessä Pyhärannan veroprosentti olisi 20,50, kattamatonta alijäämää olisi taseessa 1,129 miljoonaa euroa, lainakanta 1525 e/asukas, kassavarat 204 000 euroa ja nettoinvestoinnit 300 000 euroa. Itsenäisen Pyhärannan vuoden 2011 tilinpäätöksen tunnusluvut ovat kuitenkin veroprosentti 19,50, taseessa ylijäämää 1 003 000 euroa, lainakanta 175 e/asukas, kassavarat 2 753 000 euroa ja nettoinvestoinnit 344 000 euroa.

Vahvan peruskunnan kriteerit eivät perustu tutkimustuloksiin vaan ne on määritelty hallitusohjelman toteuttamiseksi. Väestöpohjavaatimuksessa tulisi huomioida kuntien erityispiirteet, eikä sama väestöpohjavaatimus voi koskea koko Suomea.

Työpaikkaomavaraisuus ja pendelöinti kuvaavat vain tilastollisina suureina työmatkaliikenteen suuntaa. Niitä ei tulisi käyttää laissa mainittuina kriteereinä. Valtakunnallisten maankäyttötavoitteiden mukaiseen kaavoitukseen ohjataan maakuntakaavalla, joka määrittää kuntarakenteesta riippumatta työpaikkojen ja asumisen yleispiirteisen sijainnin. Kuntarakenne ja kuntarajat eivät luo itsessään työpaikkoja. Kuntien elinkeinopolitiikan tulee perustua kasvun ja markkinatalouden edellyttämään kilpailuun, joka tyrehtyisi, mikäli kuntien lukumäärää vähennettäisiin.

Taloudelliset kriteerit ovat tarkoituksenmukaisia, mikäli kunnilla on edelleen mahdollisuus itse vaikuttaa taloudelliseen tilanteeseensa, eikä valtion toimesta tarkoitushakuisesti esimerkiksi valtionosuuksia uudelleen kohdentamalla kriisiytetä niitä kuntia, jotka eivät täytä valtion sanelemia vahvan peruskunnan kriteereitä.

Esityksen sisältämistä määräajoista ja menettelyistä

Kuntarakennelakiluonnoksen mukaan kunnan tulisi ilmoittaa 30.11.2013 mennessä, keiden kanssa se selvityksen tekee ja selvityksen tulisi olla valmis 1.4.2014 mennessä. Tuossa ajassa kattavan selvityksen tekeminen on täysi mahdottomuus, eikä määräaika ole millään tavalla realistinen.

Kunnilla pitäisi olla mahdollisuus halutessaan kuulla kuntalaisia yhdistymisselvityksen tekemisestä. Kuntarakennelain uudistuksen tarkoituksena on ollut kuntalaisten demokratian lisääminen, mutta jo yhdistymisselvitysvaiheessa kuntalaisten vaikutusmahdollisuudet on mitätöity. Uudet valtuustot ovat aloittaneet työskentelynsä vasta tammikuussa, eikä valtuutetuilla ole riittävästi aikaa perehtyä asiaan näin nopeassa aikataulussa. Kuntalaisten demokratian lisäämiseksi lakiin tulisi kirjata, että mikäli riittävä määrä kuntalaisia vastustaa kuntaliitosselvityksen tekemistä, ei selvitystä määrätä toimeenpantavaksi.

Selvityksen määräaika on liian nopea senkin vuoksi, että valtionosuusjärjestelmän uudistus, kuntien tehtävien arviointi ja sote-uudistus ovat vielä kesken. Kuntarakenneluudistusta toteutetaan väärässä järjestyksessä. Yhdistymisen hyötyjä ei voi arvioida, koska ei ole tietoa kuntien tulevasta rahoituspohjasta ja palvelurakenteesta.

Valtioneuvoston toimivalta päättää kuntien yhdistymisestä

Pyhärannan kunta katsoo, ettei Valtioneuvostolle tule lisätä kriisikuntien yhdistymistä koskevaa päätösvaltaa, koska se ei koskisi pelkästään kriisikuntaa vaan myös sitä kuntaa, johon kriisikunta suunniteltaisiin liitettäväksi. Valtioneuvoston päätösvalta laajentuisi koskemaan epätasa-arvoisesti kuntia, jotka sattuvat sijaitsemaan kriisikunnan naapurina.

Yhdistymisavustuksien ehdoista ja määrästä

Valtionosuuksien rajujen leikkausten vuoksi yhdistymisavustukset eivät ole lisärahoitusta vaan leikkausten kompensatiota, jotka toimivat porkkanana kepin jälkeen.

Yleistä kuntarakennelakiluonnoksesta

Pyhärannan kunta toteaa, että laki on valmisteltu huolimattomasti ja liian nopealla aikataululla, eikä esimerkiksi lain taloudellisia vaikutuksia ole arvioitu. Lain ainoa tavoite on toteuttaa hallitusohjelmaa. Pyhäranta katsoo, ettei liitosselvityksiin velvoittava lainsäädäntö ole tarkoituksenmukainen, eikä kuntarakennelakia tule säätää esitetyssä muodossaan.